

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria Bisericească Universală III/The Universal History of the Church III

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca
1.2. Facultatea	Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie Didactică
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Istoria Bisericească Universală III				Codul disciplinei		OLR4443
2.2. Titularul activităților de curs					Lect. Univ. Dr. Paul Bogdan Ivanov			
2.3. Titularul activităților de seminar					Lect. Univ. Dr. Paul Bogdan Ivanov			
2.4. Anul de studiu	2	2.5. Semestrul	1	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DS	

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/ laborator/ proiect	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6 seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI) (se detaliază punctul 3.5. SI = 3.5.1+3.5.2.+3.5.3+3.5.4.+3.5.5+3.5.6.)					ore
3.5.1. Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					
3.5.2. Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					10
3.5.3. Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri (mai mare sau egal cu nr. total ore prevăzut în calendarul disciplinei pentru temele de control)					13
3.5.4. Tutoriat (consiliere profesională)					10
3.5.5. Examinări					3
3.5.6. Alte activități [de ex.: comunicare bidirecțională cu titularul de disciplină / tutorele]					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					33
3.8. Total ore pe semestru					28
3.9. Numărul de credite					3

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Cunoașterea istoriei bisericești din perioada Evului mediu
4.2. de competențe	Capacitatea de interpretare a izvoarelor. Cunoașterea problemelor fundamentale ale Istoriei bisericești și a raporturilor acestora cu istoria profană

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Prezența la minimum 75% dintre întâlniri este obligatorie pentru a putea fi evaluați final. Participarea activă la discuții și seminarii (inclusiv cu întrebări, opinii sau analize pe marginea textelor discutate) va conta în nota finală.
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Studentii trebuie să parcurgă textele primite din timp (izvoare și studii secundare), care vor fi discutate la întâlnirile de seminar; se recomandă luarea de notițe sau pregătirea unor scurte reacții/întrebări.

	Se încurajează întrebările, dezbaterile și exprimarea critică în cadrul cursului, cu respect pentru opiniile celorlalți. Respectarea termenelor de predare a lucrărilor. Întârzierile nejustificate pot atrage scăderea notei. Nepredarea la termen a portofoliului de seminar atrage neprimirea la examen. Comunicare și etică academică Orice formă de plagiat duce automat la nota 1 și excluderea din evaluare.
--	--

6. Competențele specifice acumulate¹

Competențe profesionale/esențiale	- Realizarea misiunii de propovăduire a credinței, în spirit irenic - Proiectarea și elaborarea unui discurs argumentat pe baza textelor sacre (expunere verbală și scrisă) - Enunțarea corectă a doctrinei cultului/Bisericii, precum și a mijloacelor transmise de aceasta pentru desăvârșirea persoanei și a lumii - Pastorația eficientă a credincioșilor: consilierea acestora potrivit regulilor proprii (legi, canoane), precum și a normelor morale - Analiza și interpretarea datelor, privind, istoria cultului/Bisericii și istoria religiilor - Săvârșirea ritualurilor cultice
Competențe transversale	- Aplicarea strategiilor de muncă riguroasă, eficientă și responsabilă, de punctualitate și conștiinciozitate misionară, pe baza principiilor, normelor și valorilor doctrinare, religios-morale și canonice - Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă în echipă multidisciplinară (intra și extra teologic), pe diverse paliere ierahice, respectând principii de credință religioasă - Formularea unei strategii de optimizare a pregătirii profesionale continue, prin actualizarea conținuturilor învățării, aplicarea tehnologiilor informației și prin utilizarea limbilor străine

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Dezvoltarea unei înțelegeri de bază, coerente și critice, asupra parcursului istoric al Bisericii, în perioada medievală și până în epoca modernă, evidențiind principalele evenimente, personalități, curente teologice și raporturi dintre Biserică și societate, în contextul istoriei generale. - Studentii sunt introduși în studiul istoriei eclesiastice ca domeniu academic, dobândind repere cronologice, geografice și conceptuale esențiale pentru formarea unei viziuni teologice și istorice articulate asupra creștinismului în diversele sale forme de manifestare.
---------------------------------------	--

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

7.2 Obiectivele specifice	1. Competențe cognitive (de cunoaștere și înțelegere) • Identificarea principalelor etape ale dezvoltării istorice a Bisericii (după Marea Schismă și până în epoca modernă). • capacitatea de a trage concluzii valabile despre trecut • capacitatea situării în timp și spațiu a evenimentelor și personalităților istorice. • capacitatea de a integra în discursul propriu cunoștințele istorice dobândite. • capacitatea de a identifica, defini și analiza problemele istorice • capacitatea de a selecta și aplica o varietate de abordări critice la problemele având diferite surse de documentare • capacitatea de a exercita o judecată critică în crearea unei noi înțelegeri • capacitatea de a extrage elemente cheie din informații complexe • disponibilitatea și capacitatea de a pune întrebări cheie și de a exercita o investigație rațională • capacitatea de a evalua critic înțelegerea existentă și limitele cunoștințelor și recunoașterea necesității de a provoca / testa în mod regulat cunoștințele capacitatea de a căuta, evalua și utiliza informații pentru a dezvolta cunoștințe și înțelegeri noi 2. Competențe aplicative (analiză, interpretare, exprimare) • Analiza critică a izvoarelor istorice și a documentelor eclesiastice fundamentale. • Utilizarea adecvată a conceptelor și terminologiei specifice istoriei bisericești în exprimarea orală și scrisă. • Elaborarea de lucrări de seminar sau eseuri academice care argumentează o temă istorică pe baza surselor și literaturii de specialitate. • deschiderea către noi idei, metode și moduri de gândire • capacitatea de a identifica procese și strategii de învățare • independența ca student, cu disponibilitatea de a-și asuma responsabilitatea pentru propria învățare și angajamentul pentru reflecție continuă, autoevaluare și auto-îmbunătățire • capacitatea de a lua decizii pe baza unei gândiri riguroase și independente • capacitatea de a testa, modifica și consolida propriile opinii prin colaborare și dezbateri • curiozitate intelectuală • capacitatea de a-și susține interesul intelectual 3. Competențe atitudinale și de formare personală • Dezvoltarea unei atitudini de respect față de diversitatea expresiilor istorice ale credinței creștine. • Asumarea unei perspective echilibrate și critice în abordarea subiectelor sensibile din istoria eclesială (schisme, persecuții, reforme). • Formarea unei gândiri interdisciplinare, deschise spre dialog între teologie, istorie, cultură și societate.
---	--

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
<i>Situația generală a Bisericii în evul mediu. Vechile patriarhate orientale. Bisericele necalcedoniene. Bisericele ortodoxe naționale: bulgară, sârbă, din Țările Române și rusă</i>	prelegere, dezbateri sau discuție colectivă	2 prelegeri
<i>Cruciadele</i>	prelegere, dezbateri sau discuție colectivă	2 prelegeri
<i>Încercări de refacere a unității bisericești dintre Răsărit și Apus în sec. XI-XIV. Sinoadele Unioniste</i>	prelegere, dezbateri sau discuție colectivă	1 prelegere
<i>Cultura teologică în Apus în secolele XI-XV</i>	prelegere, dezbateri sau discuție colectivă	1 prelegere

Cultura teologică în Răsărit în secolele XI-XIV	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
Isihasmul	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
Biserica apuseană în sec. XI-XIII. Creșterea și delinul puterii papale. Cearta pentru investitură	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	2 prelegeri
Captivitatea papală de la Avignon. Marea Schismă Occidentală	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
“Unirea florentină” din 1439	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
Controverse, erezii și schisme în Apus. Doctrine și practici noi	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
Prereformatorii: Wicliffe, Hus, Savanarola	prelegere, dezbatere sau discuție colectivă	1 prelegere
8.2 Seminar	Metode de predare	Observații
De la Antichitatea Târzie la Evul Mediu timpuriu: dezbaterea elementelor care definesc acest spațiu de tranziție; geografia lumii medievale timpurii, evenimente.	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Ierusalimul în memoria istorică și spirituală a lumii creștine în primul mileniu	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Cruciada: fenomenul cruciat, implicații spirituale și politice, dialogul dintre Occident și Orient.	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Cruciadele. Lectura și interpretarea documentelor	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Evul mediu și noua spiritualitate: Laicii în viața religioasă, Dilemele Bisericii medievale: Nașterea purgatoriului, Conciliarismul	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Schismă și erezie în Evul Mediu. Percepții, temeri, mecanisme de urmărire și reprimore	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Filosofia creștină medievală. Scolastica	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Dialogul dintre Occident și Răsărit în veacul al XII-lea: ambianța dintre creștini, încercări de refacere a unității creștine, încercări de uniri particulare, conciliul de la Lyon 1274.	dezbatere sau discuție colectivă	2 seminarii
Arta Evului Mediu: o lume se exprimă prin artă; continuități și discontinuități cu lumea antichității; de la romanic la gotic.	dezbatere sau discuție colectivă	1 seminar
Unirea Bisericilor în viziunea bizantinilor: temerile bizantine față de unire Mihail VIII Paleologul și Conciliul de la Lyon, reacția bizantinilor în fața Unirii, Conciliul de la Ferrara-Florența (1438-1439).	dezbatere sau discuție colectivă	2 seminarii
Criza lumii medievale târzii: războiul, ciuma, Schisma din Apus, ultimele încercări de unire, Căderea Constantinopolului.	dezbatere sau discuție colectivă	2 seminarii

BIBLIOGRAFIE

Bibliografia obligatorie:

1. Pr. Prof. Dr. Viorel Ioniță (coord.), *Istoria Bisericească Universală II. Situația generală a Bisericilor Ortodoxe din secolul al XI-lea până astăzi*, Editura Basilica, București, 2021.
2. Pr. prof. Ioan Rămureanu, Pr. Prof. Milan Šesan, Pr. Prof. Teodor Bodogae, *Istoria bisericească universală*, vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (EIBMBOR), București, 1993;
3. Pr. Prof. Nicolae Chifăr, *Istoria creștinismului*, vol. II, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2008;
4. Pr. Prof. Ioan-Vasile Leb, *Istoria creștinismului în epoca modernă și contemporană*. Curs dactilografiat, Cluj-Napoca, 2012;
5. Pr. Prof. Viorel Ioniță (coord.), *Teologia ortodoxă în secolul al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea*. Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2011.

Bibliografie opțională:

IZVOARE ALE ISTORIEI MEDIEVALE

1. *Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă (1106-1108)*, Studiu introductiv și traducere, Anca-Elena Văraru, Editura Doxologia, Iași, 2018
2. *Cronica anonimă a primei Cruciade. Faptele francilor și ale celorlalți pelerini ierusalimiteni*, traducere din limba latină și note de Pr. Mircea Cristian Pricop, Editura Doxologia, Iași, 2020
3. VINCENȚIU DIN LERINI, *Commonitorium, Despre vechimea și universalitatea dreptei credinșe împotriva nelegiutelor înnoiri ale tuturor ereticilor*, Traducere și note de Pr. Mircea Florin Cricovean, Editura Doxologia, Iași, 2019
4. EGINHARD, *Vita Caroli Magni – Viața lui Carol cel Mare*, traducere de Andreea Crivăț, Editura Vremea, București, 2001
5. VORAGINE, Jacques de, *Legenda Aurea. Viețile Apostolilor*, traducere de Gabriel Avram, Editura Herald, București, 2016
6. VORAGINE, Jacques de, *Legenda Aurea I*, traducere de Livia Titieni, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998
7. PSELLOS, Mihail, *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*, traducere Radu Alexandrescu, Editura Polirom, Iași, 1998

BISERICĂ ȘI SOCIETATE ÎN EUROPA MEDIEVALĂ

1. BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei vol. II. De la Imperiul Roman la Europa (secolele V-XIV)*, traducere de Monica Timu, Editura Institutului European, Iași, 1998.
2. BERSTEIN, Serge, MILZA, P., *Istoria Europei vol. III. State și identități europene (secolul XIV-1815)*, traducere de Monica Timu, Editura Institutului European, Iași, 1998.
3. BLOCH, Marc, *Societatea feudală*, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.
4. BRĂȚIANU, Gheorghe I., *Adunările de stări în Europa și în Țările Române în evul mediu*, Editura Enciclopedică, București, 1996.
5. GOFF, Jacques Le, *Evul Mediu și nașterea Europei*, traducere de Giuliano Sfichi și Marius Roman, Editura Polirom, Iași, 2005.
6. RUNCIMAN, Steven, *Vecerniile siciliene. O istorie a lumii mediteraneene spre sfârșitul secolului al XIII-lea*, traducere de Mihai Moroiu, Editura Enciclopedică, București, 1993.
7. ZIMMERMANN, Harald, *Veacul întunecat*, traducere de Johana Henning și Anca Mihăilescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
8. ZIMMERMANN, Harald, *Papalitatea în Evul Mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*, traducere de Ciprian Adine Dincă, Editura Polirom, Iași, 2004.
9. BROWN, Peter, *Întemeierea creștinismului Occidental. Triumf și diversitate (200-1000)*, traducere de Hans Neumann, Editura Polirom, Iași, 2002.

B. CRUCIADELE

1. ASBRIDGE, Thomas, *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pamântului Sfânt*, Editura Polirom, Iași, 2013
2. CĂZAN, Florentina, *Cruciadele. Momente de confluență între două civilizații și culturi*, Editura Academiei Române, București, 1990.
3. FLORI, Jean, *Război sfânt, jihad, cruciadă*, Editura Cartier, Chișinău, 2003.
4. MAALOUF, Amin, *Cruciadele văzute de arabi*, Ed. Tritonic, București, 2008.
5. MORRISSON, Cécile, *Cruciadele*, traducere de Răzvan Junescu, Editura Meridiane, București, 1998.
6. AZZAM A.R. Saladin. *Triumful renașterii sunnite*, trad. de Sorin Șerb, Editura Corint, București, 2019.
7. RUNCIMAN, Steven, *Istoria cruciadelor*, vol. I-III, Editura Nemira, București, 2014-2015.
8. MIZGAN, Ion Alexandru, *Cruciada a patra (1202-1204). Urmăru în lumea Bizanțului și în lumea românească (secolul al XIII-lea)*, Editura Lumea Credinței, București, 2019
9. MIZGAN, Ion Alexandru, *12 personalități ale Cruciadei a patra*, Editura Theosis, Oradea, 2020
10. BROWNORTH, Lars, *Cruciadele. O istorie a luptelor pentru țara sfântă*, Traducere de Alexandru Floroiu, Editura All, București, 2022
11. HARRIS, Jonathan, *Bizanțul și cruciadele*, traducere de Mihai Moroiu, Baroque Books, București, 2023

C. EVUL MEDIU ȘI NOUA SPIRITUALITATE:

1. BARTHELEMY Dominique, *Anul o mie si pacea lui Dumnezeu*, Editura Polirom, Iași, 2002.
2. DELUMEAU, Jean, *Liniștiți și ocrotiți. Sentimentul de securitate în Occidentul de altădată*, vol. 1, traducere de Laurențiu Zoicaș, Editura Polirom, Iași, 2005.
3. DELUMEAU, Jean, *Liniștiți și ocrotiți. Sentimentul de securitate în Occidentul de altădată*, vol. 2, traducere de Laurențiu Zoicaș, Editura Polirom, Iași, 2005.
4. DELUMEAU, Jean, *Mărturisirea și iertarea*, traducere de Ingrid Ilinca, Editura Polirom, Iași, 1998.
5. DELUMEAU, Jean, *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident. Secolele XIII-XVIII*, vol. 1, traducere de Ingrid Ilinca, Cora Chiriac, Mihai Ungurean și Liviu Papuc, Editura Polirom, Iași, 1998.
6. DELUMEAU, Jean, *Păcatul și frica. Culpabilitatea în Occident. Secolele XIII-XVIII*, vol. 2, traducere de Ingrid Ilinca, Cora Chiriac, Mihai Ungurean și Liviu Papuc, Editura Polirom, Iași, 1998.
7. DUBY, Georges, *Anul 1000*, Editura Polirom, Iași, 1996.

8. DUBY, Georges, *Cele trei ordine sau imaginarul feudalismului*, traducere de Elena-Natalia Ionescu și Constanța Tănăsescu, Editura Meridiane, București, 1998.
9. ESLIN, Jean-Claude, *Dumnezeu și puterea: Teologie și politică în Occident*, traducere de Tatiana Petrache și Irina Floare, prefață de Tatiana Petrache, Editura Anastasia, București, 2001.
10. FOCILLON Henri, *Anul o mie*, Editura Meridiane, București, 1971.
11. PAUL Jaques, *Biserica și cultura în Occident*, vol. 1-2, Editura Meridiane, București, 1996.
12. SCHMITT, Jean-Claude, *Rățiunea gesturilor în Occidentul medieval*, traducere de Diona Marțian, Editura Meridiane, București, 1998.
13. VAUCHEZ, Andre, *Spiritualitatea Evului Mediu occidental, secolele VIII-XII*, traducere de Doina Marian și Daniel Barbu Postfață de Daniel Barbu, Editura Meridiane, București, 1994.
15. HUIZINGA, Johan, *Amurgul Evului Mediu, Studiu despre formele de viață și de gândire din secolele al XIV-lea și al XV-lea în Franța și în Tarile de Jos*, Editura Humanitas, București, 2002.
16. GOFF, Jacques Le, *Pentru un alt ev mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, vol. 1, Studiu introductiv, note și traducere de Maria Carpov, Editura Meridiane, București, 1986.
17. GOFF, Jacques Le, *Pentru un alt ev mediu. Valori umaniste în cultura și civilizația Evului Mediu*, vol. 2, Studiu introductiv, note și traducere de Maria Carpov, Editura Meridiane, București, 1986.
18. GOFF, Jacques Le, *Imaginarul medieval*, Editura Meridiane, București, 1991.
19. STOYANOV, Yuri, *Tradiția ascunsă a Europei. Istoria secretă a ereziei creștine în evul mediu*, Editura Polirom, Iași, 1999.
20. ERLANDE-BRANDENBURG, Alain, *Catedrala*, traducere de Dinu Moarcăș, Editura Meridiane, București, 1993.
21. BOSSY, John, *Creștinismul în Occident 1400-1700*, traducere Dorin Oancea, Editura Humanitas, București, 1998.

D. OAMENI, LOCURI ȘI INSTITUȚII

1. BLOCH, Marc, *Regii taumaturgi. Studiu despre caracterul supranatural atribuit puterii regale, în special în Franța și în Anglia*, prefață de Jacques le Goff, trad. de Val Panaitescu, Iași, Editura Polirom, 1997.
2. GINZBURG, Carlo, *Istorie nocturnă. O interpretare a sabatului*, Editura Polirom, Iași, 1996.
3. GOFF, Jacques Le, *Negustorii și bancherii în Evul Mediu*, Editura Meridiane, București, 1994.
4. GOFF, Jacques Le, *Intelectualii în Evul Mediu*, Editura Meridiane, București, 1994.
5. GOFF, Jacques Le (coordonator), *Omul Medieval*, traducere de Ingrid Ilinca și Dragos Cojocaru, postfață de Alexandru-Florin Platon, Editura Polirom, Iași, 1999.
6. GOFF, Jacques Le, *Sfântul Francisc de Assisi*, traducere de Mihai Ungurean, Editura Polirom, Iași, 2000.
7. KANTOROWITZ, H. W., *Cele două corpuri ale regelui*, Editura Polirom, Iași, 2010.
8. LADURIE, Emmanuele Leroy, *Montaliou, sat occitan de la 1294 până la 1324*, vol. 1, Editura Meridiane, București, 1992.
9. LADURIE, Emmanuele Leroy, *Montaliou, sat occitan de la 1294 până la 1324*, vol. 2, Editura Meridiane, București, 1992.
10. PASTOUREAU Marcel, *O istorie simbolică a Evului Mediu Occidental*, traducere din limba franceză de Em. Galaicu Păun, Editura Cartier, Chișinău, 2004.
11. ROUX, Jean-Paul, *Regele. Mituri și Simboluri*, Editura Meridiane, București, 1992.
12. DUBY, Georges, *Vremea Catedralelor*, traducere Marina Rădulescu, Editura Meridiane, București, 1998
13. PIRENNE, Henri, *Orașele Evului Mediu*, traducere de Cristiana Macarovici, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
14. WEATHERFORD, Jack, *Gengis-Han și nașterea lumii moderne*, traducere din limba engleză de Alina Popescu, Editura Corin Istorie, București, 2021
15. GREEN, Toby, *Inchiziția. O istorie a terorii în secolele al XV-lea – al XVIII-lea*, Traducere de Gabriel Stoian, Editura Litera, București, 2020

E. LUMEA BIZANTINĂ:

1. AHRWEILER, Hélène, *Ideologia politică a Imperiului Bizantin*, traducere de Cristina Jinga, postfață de Nicolae Serban Tanasoca, Bucuresti, Editura Corint, 2002.
2. BĂBUȘ, Emanoil, *Bizanțul, istorie și spiritualitate*, Editura Sofia, București, 2003.
3. BREHIER, Louis, *Civilizația bizantină*, traducere din limba franceza de Nicolae Spincescu, Editura Stiințifică, Bucuresti, 1994.
4. BREZEANU, Stelian, *O istorie a Bizanțului*, editura Merona, București, 2004.
5. CHRYSOSTOMOS (Arhiepiscop), *Relațiile dintre ortodocși și catolici de la cruciada a IV-a până la controversa isihastă*, traducere de Raluca Popescu și Mihaela Precup, Editura Vremea, București, 2001.
6. CLEMENT, Olivier, *Creștinismul bizantin*, Editura Nemira, București, 2018.
7. GARLAND, Lynda, *Împărătesele Bizanțului*, Editura Nemira, București, 2014.
8. GREOGRY, Timothy E., *O istorie a Bizanțului*, Editura Polirom, Iași, 2013.
9. HARRIS Jonathan, *Bizanț. O lume pierdută*, Baroque Books, București, 2017
10. NICOL, Donald M., *Împăratul fără de moarte. Viața și legenda lui Constantin Paleologul, ultimul împărat al romanilor*, Editura Polirom, Iași 2003.
11. OSTRUMOV, Ivan, *Sinodul de la Ferrara – Florența (1438-1439)*, Editura Scara, Bucuresti, 2002.
12. RUNCIMAN, Steven, *Căderea Constantinopolului 1453*, ed. II, traducere de Alexandru Elian, Editura Enciclopedică, București, 1991.

13. TENACE, Michelina, *Creștinismul bizantin. Istorie, teologie și tradiții monastice*, traducere din italiană de Al. Cistelean, Editura Cartier, Chișinău, 2005.
14. VASILIEV, A. A., *Istoria Imperiului bizantin*, Editura Polirom, Iași, 2010.
15. MEYENDORFF, John, *O introducere în studiul vieții și operei Sfântului Grigorie Palama*, Editura Nemira, București, 2014
16. BARBE Dominique, *Irina, împăratul Bizanțului*, Editura Nemira, București, 2014
17. BECK, Hans, Georg, *Istoria Bisericii Ortodoxe în Imperiul Bizantin*, Editura Nemira, București, 2013
18. BECK Hans, Georg, *Erotikon bizantin. Ortodoxie, literatură – societate*, Editura Nemira, București, 2012.
19. BECK Hans, Georg, *Mileniul bizantin*, Editura Nemira, București, 2016.
20. RUNCIMAN, Steven, *Maniheul medieval*, Editura Nemira, București, 2013.
21. IVÂNKA, Endre, *Elenic și creștin în viața spirituală a Bizanțului timpuriu*, Editura Nemira, București, 2012
22. PEERS Glenn, *Trupuri imateriale. Reprezentări bizantine ale îngerilor*, Editura Nemira, București, 2012
23. RUNCIMAN, Steven, *Teocrația bizantină*, Editura Nemira, București, 2013.
24. RUNCIMAN, Steven, *Biserica în marea captivitate*, Editura Sofia, București, 2013
25. RUNCIMAN, Steven, *Istoria cruciadelor, vol. I-III*, Editura Nemira, București, 2014-2015.
26. RUNCIMAN, Steven, *Ultima renaștere bizantină*, Editura Nemira, București, 2016.
27. TAMKE Martin, *Creștinii și lumea islamică, de la Mahomed până în prezent*, Editura Nemira, București, 2018
28. CAMERON, Averil, *Bizantinii. Stat, religie și viață cotidiană în Imperiul bizantin*, traducere Sebastian-Laurențiu Nazăru și Iulian Moga, Editura Polirom, Iași, 2020
29. HARRIS Jonathan, *Constantinopolul. Capitala Bizanțului*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2021
30. HARRIS Jonathan, *Sfârșitul Bizanțului*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2022
31. HARRIS Jonathan, *Introducere în istoria Bizanțului*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2021
32. RUNCIMAN, Steven, *Civilizația Bizantină 330-1453*, traducere de Damian Anfile, Editura Basilica, București, 2021
33. TANAȘOCA, Nicolae-Șerban, *Literatura Bizanțului. Studii*, Editura Univiers, București, 1971
34. BOLENSKY, Dimitru, *Un commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de Răsărit 500-1453*, traducere Claudia Dumitru, Editura Corint, București, 2002
35. HERRIN Judith, *Miracolul Bizanțului*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2022
36. HERRIN Judith, *Împărăteasa în purpură. Pe tronul Bizanțului medieval*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2022
37. LARCHET, Jean-Claude, *Viața și opera teologică a lui Grigorie al II-lea Cipriotul, Patriarhul Constantinopolului*. Cu traducerea integrală a tratatelor, Traducere Marinela Bojin, Editura Doxologia, Iași, 2016

F: ARTA, FILOSOFIA ȘI TEOLOGIA EVULUI MEDIU:

1. CHENU, M. D., *Toma D'Aquino*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
2. DUBY, Georges, *Arta și societatea 980-1420*, vol 1, Editura Meridiane, București, 1987.
3. DUBY, Georges, *Arta și societatea 980-1420*, vol 2, Editura Meridiane, București, 1987.
4. GILSON, Étienne, *Filosofia în evul mediu*, Editura Humanitas, București, 1995.
5. KERR, Fergus, *Pe urmele lui Toma de Aquino*, Editura Sapientia, Iași, 2013.
6. PANOFKY, Erwin, *Arhitectură gotică și gândire scolastică*, Editura Anastasia, București, 1999.
7. PELIKAN, Jaroslav, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei. Volumul al III-lea: Evoluția teologiei medievale (600-1300)*, Editura Polirom, Iași, 2006.
8. GIMPEL, Jean, *Constructorii goticului*, traducere de Crișan Toescu, Editura Meridiane, București, 1981
9. GIMPEL, Jean, *Revoluția industrială în Evul Mediu*, traducere de Constanța Oancea, Editura Meridiane, București, 1983

G: ZORII UNEI LUMI NOI: UMANISMUL, RENĂȘTEREA ȘI REFORMA

1. BENGHA, Daniel, *Marii reformatori luterani și Biserica Ortodoxă: contribuții la tipologia relațiilor luterano-ortodoxe din secolul al XVI-lea*, Editura Sofia, București, 2003.
2. BOSSY, John, *Creștinismul în Occident (1400 – 1700)*, traducere din engleză de Dorin Oancea, Editura Humanitas, București, 1998.
3. DELUMEAU, Jean, *Civilizația Renașterii*, Editura Meridiane, București, 1995.
4. DELUMEAU, Jean, *Frica în Occident (sec. XIV-XVIII)*, vol.1, Editura Meridiane, București, 1986.
5. DELUMEAU, Jean, *Frica în Occident (sec. XIV-XVIII)*, vol.2, Editura Meridiane, București, 1986.
6. FEBVRE, *Problema necredinței în secolul al XVI-lea. Religia lui Rabelais*, Cluj, Editura Dacia, 1996.
7. GEORGE, Timothy, *Teologia Reformatorilor*, traducere Teofil Stanciu, Editura Casa Cărții, Oradea, 2017.
8. GINZBURG, Carlo, *Brânza și viermii. Universul unui morar din secolul al XVI-lea*, Editura Nemira, CEU Press, 1997.
9. GUETTÉE, Wladimir, *Papalitatea schismatică*, ediția a III-a, traducere de ep. Iosif Gheorghian, Editura Biserica Ortodoxă, Alexandria, 2001.
10. IGNAȚIU de Loyola, *Istorisirea Pelerinului. Jurnalul mișcărilor lăuntrice. Exerciții spirituale*, traducere și note de Antoaneta Sabău, Iulian Budău, Marius Taloș, S.J., Editura Polirom, Iași, 2007.

11. LUTHER, Martin, *Scrieri*, vol. I, traducere, biografie și note de Petru Forna, introduceri și tabel cronologic de Daniel Zikeli, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2003.
12. LUTHER, Martin, *Scrieri*, vol. II, traducere, biografie și note de Petru Forna, introduceri și tabel cronologic de Daniel Zikeli, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2003.
13. MIGUEL de Molinos, *Ghid spiritual*, traducere din spaniolă, introducere și note de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 2006.
14. PELIKAN, Jaroslav, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei. Volumul al IV-lea: Reformarea Bisericii și a dogmei (1300-1700)*, traducere și note de Silvia Palade și Mihai-Silviu Chirilă, Editura Polirom, Iași, 2006.
15. RANDELL, Keith, *Luther și Reforma în Germania (1517-1555)*, traducere de Horia Niculescu, Editura All, București, 1994.
16. RANDELL, Keith, *Jean Calvin și Reforma târzie*, trad. de Simona Ceaușu, Editura All, București, 1998.
17. RANDELL, Keith, *Henric al VIII-lea și Reforma în Angliei*, traducere de Daniela Mișcov, Editura All, București, 2000.
18. RANDELL, Keith, *Reforma catolică și Contrareforma*, traducere de Raluca Mihail, Editura All, București, 2001.
19. GEORGE, Timothy, *Teologia Reformatorilor*, traducere Teofil Stanciu, Editura Casa Cărții, Oradea, 2017
20. PR. TRENHAM, Josiah, *Stâncă și nisip. Concepția ortodoxă despre reformatorii protestanți și învățăturile lor*, traducere Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2018
21. VASILEV, Georgi, *Erezie și Reformă în Anglia. Influența gnosticismului asupra lui Wycliffe, Langland, Tyndale și Milton*, traducere Radu Trandafir, Editura Doxologia, Iași, 2020
22. HUIZINGA, Johan, *Erasm*, Editura Humanitas, București, 2007

H: CUM VĂ PLACE ISTORIA?

1. BLOCH, Marc, *Pledoarie pentru istorie*, trad. de George Cipăianu, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2007.
2. CHIFĂR, Nicolae, *Istoria creștinismului*, vol.2, Editura Trinitas, Iași, 2003.
3. CHIFĂR, Nicolae, *Istoria creștinismului*, vol.3, Editura Trinitas, Iași, 2004.
4. COMBY, Jean, *Să citim istoria Bisericii*, vol. 1, traducere de Mihaela Voicu și Mariana Petrișor, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 1999.
5. COMBY, Jean, *Să citim istoria Bisericii*, vol. 2, traducere de Mihaela Voicu și Mariana Petrișor, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, București, 2001.
6. DELUMEAU, Jean, *În așteptarea zorilor. Un creștinism pentru mâine*, traducere de Giuliano Sfichi, Editura Polirom, Iași, 2006.
7. GUARDINI, Romano, *Sfârșitul modernității. O încercare de orientare*, traducere de Ioan Milea, Editura Humanitas, București, 2004.
8. JENKINS Philip, *Istoria pierdută a creștinismului*, Editura Baroque Books, București, 2018
9. PELIKAN, Jaroslav, *Iisus de-a lungul secolelor. Locul lui în istoria culturii*, traducere din engleză de Silvia Palade, Editura Humanitas, București, 2000.
10. PELIKAN, Jaroslav, *Fecioara Maria de-a lungul secolelor*, traducere din engleză de Silvia Palade, Editura Humanitas, București, 1996.
11. SCHMEMANN, Alexander, *O Istorie a Bisericii de Răsărit*, Editura Sophia, București, 2016
12. VERDON, Jean, *Dragostea în Evul Mediu*, traducere de Dana Ligia Ilin, Editura Humanitas, București, 2006
13. PIRENNE, Henri, *Orașele Evului Mediu*, traducere de Cristiana Macarovici, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002
14. O'GRADY, Desmond, *Roma remodelată. O istorie a jubileelor*, traducere de Tatiana Petrache, Ileana Nețoiu-Achim, Editura Anastasia, București, 2000.
15. GUENÉE, Bernard, *Istorie și cultură istorică în Occidentul medieval*, traducere Ovidiu Pecican, Editura Polirom, Iași, 2019.
16. FOSSIER, Robert, *Oamenii Evului Mediu*, Editura Artemis, București, 2011.
17. ROUX, Jean-Paul, *Istoria războiului dintre islam și creștinătate. 622-2007*, Editura Artemis, București, 2007.
18. PELIKAN, Jaroslav, *Creștinismul și cultura clasică. Metamorfoza teologiei naturale la întâlnirea creștinismului cu elenismul*, traducere din engleză de Sergiu Adrian Adam, Editura Doxologia, Iași, 2018.
19. O'GRADY, Desmond, *Roma remodelată. O istorie a jubileelor*, traducere de Tatiana Petrache, Ileana Nețoiu-Achim, Editura Anastasia, București, 2000.
20. GUENÉE, Bernard, *Istorie și cultură istorică în Occidentul medieval*, traducere Ovidiu Pecican, Editura Polirom, Iași, 2019
21. NIEBUHR, Richard H. *Cristos și cultura*, traducere de Teofil Stanciu, Editura Casa Cărții, Oradea, 2021
22. GUENÉE, Bernard, *Istorie și cultură istorică în Occidentul Medieval*, traducere Ovidiu Pecican, Editura Polirom, Iași, 2019
23. MOLLER, Violet, *Harta cunoașterii. O istorie în șapte cetăți sau cum au fost pierdute și regasite ideile antichității*, Baroque Books & Arts, traducere din limba engleză de Mihai Moroiu, București, 2021
24. BROWNORTH, Lars, *Lupii mărilor. O scurtă istorie a vikingilor*, Traducere de Gabriel Tudor și Oprea Ana Maria Adriana, Editura All, București, 2022

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Disciplina corespunde așteptărilor **angajatorilor reprezentativi** din domeniul teologic și educațional, precum:

- Disciplina *Istoria Bisericească Universală* răspunde cerințelor formative ale programului de Teologie Ortodoxă Didactică, oferind studenților cunoștințe esențiale despre evoluția istorică a Bisericii, utile în activitatea didactică și catehetică.
- Conținuturile propuse sunt aliniate:
- orientărilor academice și curriculare stabilite de Patriarhia Română și asociațiile profesionale din domeniul educației religioase;
- cerințelor sistemului de învățământ preuniversitar, unde profesorii de religie trebuie să articuleze conținuturi istorico-religioase cu valențe pedagogice și cu rigoare științifică;
- așteptărilor comunității academice privind o formare interdisciplinară, care să integreze istoria Bisericii în dialog cu valorile culturii generale.
- Disciplina contribuie astfel la pregătirea unui profesor capabil să transmită istoria creștinismului în mod accesibil, contextualizat și fidel Tradiției Ortodoxe.

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Cunoașterea evenimentelor, problemelor și a personalităților din istoria Bisericii Demonstrarea competențelor reale de înțelegere a semnificației evenimentelor istorice.	EXAMEN condiționat de: Prezentările recenziei pe parcursul ultimelor 2 săptămâni din semestru Încărcarea lucrării de seminar pe platformă Prezența și activitatea la seminar.	75%
	Identificarea principalelor etape din istoria Bisericii creștine în epoca studiată.	RESTANȚE	
10.5 Seminar/laborator	Înțelegerea și însușirea problematicei tratate la curs și seminar.		
	Capacitatea de a integra într-un discurs interpretativ propriu teme teologice și istorice discutate.	Recenzia unei cărți alese din lista generală și redactarea unui eseu, alcătuit pe marginea unui idei centrale desprinse în urma lecturii cărții etc. Portofoliul se încarcă pe platformă, până la ultima întâlnire de curs din ianuarie 2026	25%
10.6 Standard minim de performanță			
• Să demonstreze capabilitatea situării în timp și spațiu a evenimentelor și problemelor de istorie a Bisericii.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

Nu se aplică

Data completării:

4 aprilie 2025

Semnătura titularului de curs



Semnătura titularului de seminar



Data avizării în departament:

...

Semnătura directorului de departament

.....

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru *Dezvoltare durabilă* - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "*Nu se aplică*".